

LANDENINFORMATIE

BELGIË

INHOUD

01. NATIONALE CONTEXT

02. WETTELIJK KADER

03. POLITIEK KADER

04. BELANGRIJKE STAPPEN /
VEELBELOVENDE PRAKTIJKEN

05. ADVIES EN ONDERSTEUNING

06. REFERENTIES

NATIONALE CONTEXT

/ ALGEMEEN

België is een Federale Staat, bestaande uit drie gemeenschappen (de Franstalige, Nederlandstalige en Duitstalige gemeenschap), drie gewesten (Vlaamse gewest, Waalse gewest, Brusselse Gewest) en 10 provincies. Het land telt meer dan 11 miljoen inwoners/inwonsters, ongeveer 16% hiervan is van buitenlandse origine (7% werd geboren in een EU-lidstaat, 10% werd geboren buiten de EU) (Eurostat and Belgian National Population register, 2016).

Het aanpakken van bepaalde problematieken, zoals gendergerelateerd geweld, kan onder de bevoegdheid van 3 verschillende overheden vallen (federaal, regionaal en gemeenschapsniveau). Hierdoor wordt de toepassing van relevante Europese conventies en richtlijnen complex. Bijvoorbeeld: politie, justitie en asiel zijn federale competenties, terwijl kindbescherming een verantwoordelijkheid is van de gemeenschappen. Gezondheidszorg kan een federale, regionale of gemeenschapsbevoegdheid zijn, afhankelijk van het soort zorg dat verleend wordt: curatief, preventief, gezondheids promotie, revalidatie. Nog andere thema's (zoals gelijke kansen en ontwikkelingssamenwerking) vallen tegelijkertijd onder de verantwoordelijkheid van de verschillende machtsniveaus.

Ondanks dit complexe landschap zijn de Belgische overheden en ngo's zeer actief in de strijd tegen vrouwelijke genitale verminking (VGV). Samen werken ze aan de ontwikkeling van verschillende soorten materiaal, zoals richtlijnen voor professionals, sensibiliseringscampagnes, vormingen en onderzoek.

/ CIJFERS: VGV IN BELGIË

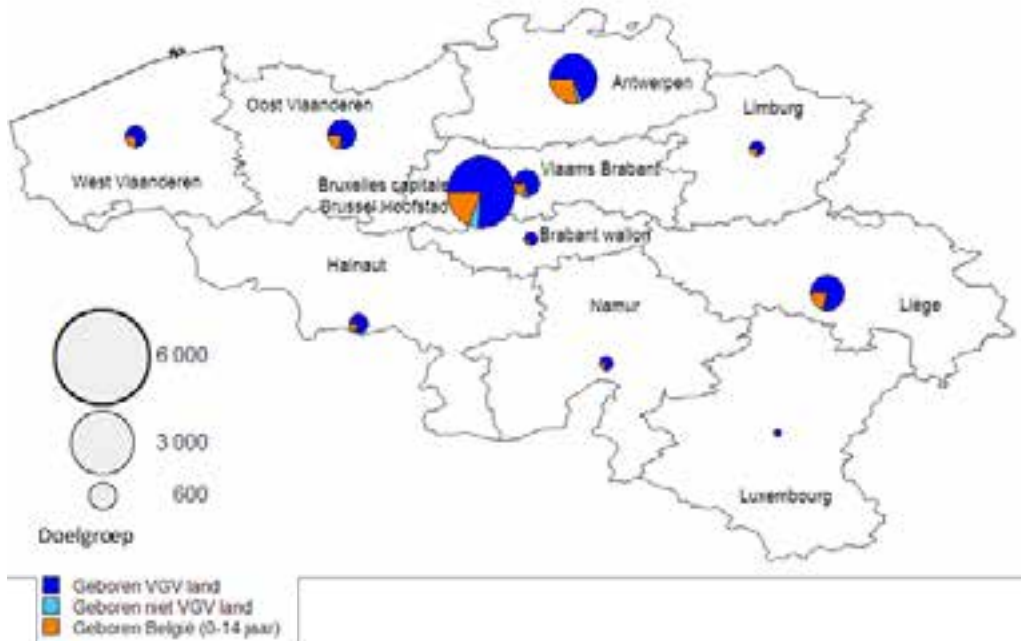
Op 31 december 2012 leefden er in België naar schatting 48.000 meisjes en vrouwen afkomstig uit een land met een hoge prevalentie aan VGV (cf. figuur 1)¹. Dit blijkt uit een prevalentiestudie, uitgevoerd door het Instituut voor Tropische Geneeskunde (ITG) te Antwerpen in opdracht van de FOD Volksgezondheid (FOD)². Van deze vrouwen en meisjes werden er 13.000 zeer waarschijnlijk besneden en lopen 4.000 meisjes het risico besneden te worden (Dubourg & Richard 2014). De prevalentie is het hoogst in het Vlaamse Gewest en in het Brusselse Gewest, met respectievelijk 6.800 en 5.800 meisjes en vrouwen die geconfronteerd worden met de praktijk. Daarna volgt Wallonië met een prevalentie van 3.300. Bovendien zijn er nog eens 1.300 asielzoeksters die besneden werden of het risico lopen op besnijdenis. In totaal wordt het aantal betrokken meisjes en vrouwen in België geschat op 17.000. Het gaat hier om een lage schatting, gezien de voortdurende instroom van vluchtelingen afkomstig uit betrokken landen zoals Somalië en Eritrea.

1. Alle cijfers werden afgerond (48.092, 3.112, 4.084, 6.761, 5.831, 3.303)

2. In samenwerking met verschillende nationale en internationale instellingen (ICRH, WIV, ONE, K&G, Fedasil, CGVS, UNHCR).

01

Nationale context

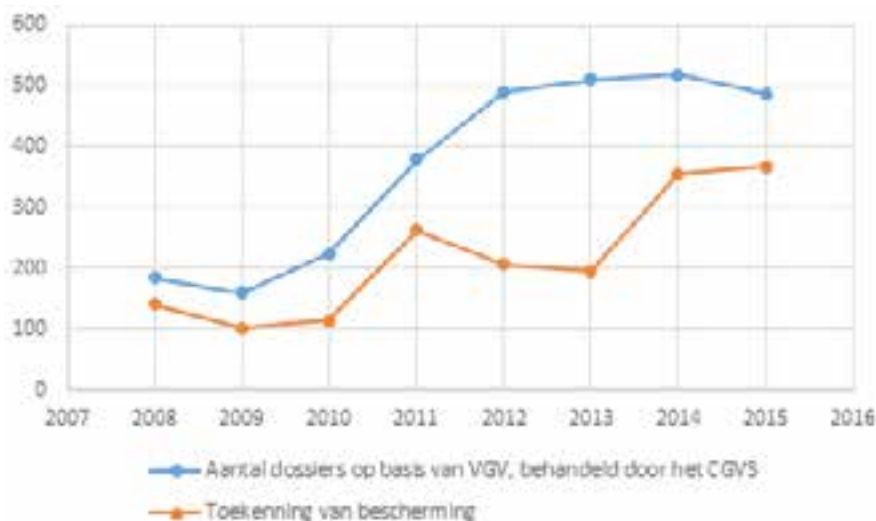

Dubourg D, Richard F. Studie over de prevalentie van en het risico op vrouwelijke genitale verminking in België. ITG 2014

Figuur 1. Zeer waarschijnlijk besneden vrouwen, of meisjes die risico lopen op besnijdenis, per provincie op 31 december 2012 (Bron: ADSEI, ONE, K&G)

Tot vandaag werd nog geen enkele rechtszaak omtrent vrouwelijke genitale verminking gevoerd. Er werden wel verschillende dossiers voorgelegd bij het parket (afdeling familiezaken), waarbij beschermende maatregelen getroffen werden voor meisjes die waarschijnlijk het risico liepen besneden te worden (zie verder).

Het aantal aanvragen tot internationale bescherming op basis van VGV kende een zeer sterke stijging tussen 2008 en 2012. Sindsdien bleef dit aantal stabiel: het Commissariaat Generaal voor Vluchtelingen en Staatslozen (CGVS) onderzoekt jaarlijks zo'n 500 asielaanvragen geïntroduceerd op basis van VGV (zie grafiek 1). In 2015 werden - van de 487 aanvragen op basis van VGV - 367 beschermingsstatuten toegekend (366 vluchtelingenstatussen en 1 subsidiaire bescherming, dit komt neer op een percentage van 75,4%).

Grafiek 1. Toekenning van bescherming op basis van VGV door België, 2008 (bron: CGVS)

/ BELANGRIJKSTE BETROKKEN GEMEENSCHAPPEN

De eerste migratiegolf naar België van vrouwen die genitale verminking hadden ondergaan, dateert van de jaren 1990. Het ging vooral om Somalische vrouwen die de oorlog in hun land ontvluchtten. In 2012 waren de meeste besneden vrouwen in België afkomstig van Burkina Faso, Djibouti, Egypte, Ethiopië, Guinee, Ivoorkust, Nigeria, Senegal, Sierra Leone en Somalië (Dubourg & Richard, 2014).

VLAAMSE GEWEST		WAALSE GEWEST		BRUSSELSE		IMMIGRATION OFFICE		TOTAL	
GEWEST	DIENST VREEMDELINGEN-ZAKEN	BELGIË	NO.	NATIONALITY OF ORIGIN	NO.	NATIONALITY OF ORIGIN	NO.	NATIONALITY OF ORIGIN	NO.
Nationaliteit van herkomst	Aantal	Nationaliteit van herkomst	Aantal	Nationaliteit van herkomst	Aantal	Nationaliteit van herkomst	Aantal	Nationaliteit van herkomst	Aantal
Guinee	1166	Guinee	1162	Guinee	2838	Guinee	706	Guinee	5872
Somalië	826	Ivoorkust	445	Somalië	331	Somalië	188	Somalië	1698
Nigeria	740	Somalië	352	Egypte	308	Djibouti	66	Egypte	1134
Egypte	704	Ethiopië	184	Ivoorkust	296	Eritrea	34	Ethiopië	1099
Ethiopië	691	Burkina Faso	170	Djibouti	265	Ivoorkust	32	Ivoorkust	984
Sierra Leone	401	Senegal	147	Mauritanië	208	Mauritanië	31	Nigeria	983
Soedan	265	Djibouti	130	Burkina Faso	206	Nigeria	29	Sierra Leone	602
Senegal	216	Mali	118	Senegal	201	Senegal	29	Senegal	593
Ivoorkust	211	Egypte	99	Ethiopië	200	Burkina Faso	29	Burkina Faso	547
Irak	197	Mauritanië	65	Nigeria	156	Ethiopië	23	Djibouti	534
TOTAAL TIEN NATIONALITEITEN	5417		2873		5009		1169		14046
ALGEMEEN TOTAAL	6761		3303		5831		1298		17195
% TOP TEN	80%		87%		86%		90%		82%

Tabel 1. Raming van het aantal zeer waarschijnlijk besneden vrouwen of meisjes die risico lopen op besnijdenis volgens de 10 meest betrokken nationaliteiten per gewest, België, 2012. ³

WETTELIJK KADER

/ CONVENTIES

België heeft verschillende internationale verdragen geratificeerd die relevant zijn in het kader van VGV, namelijk het Verdrag van de Raad van Europa over de preventie van en de strijd tegen geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld (Conventie van Istanbul, 2011), het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen (CEDAW, 1979), de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM, 1948), het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM, 1950), het Europees verdrag inzake de Rechten van het kind (IVRK, 1989) en het Verdrag van de Verenigde Naties tegen foltering en andere wrede, onmenselijke en ontorende behandeling of bestraffing (1984).

/ STRAFRECHT

Artikel 409 van het Strafwetboek (2001) (verder: SWB) voorziet een gevangenisstraf van 3 tot 5 jaar voor *“elke persoon die eender welke vorm van verminking van de genitaliën van een persoon van het vrouwelijk geslacht uitvoert, vergemakkelijkt of bevordert, met of zonder haar toestemming. De poging wordt gestraft met een gevangenisstraf van acht dagen tot een jaar. (...)”*. Sinds juli 2014 is ook het aanzetten tot het uitvoeren van VGV strafbaar met een gevangenisstraf van 8 dagen tot 1 jaar.

De verjaringstermijn bedraagt gewoonlijk 5 jaar. Dit termijn kan oplopen tot 10 jaar wanneer er sprake is van verzwarende omstandigheden en tot 15 jaar indien het slachtoffer minderjarig was op het moment van de feiten. In dit laatste geval begint de verjaringstermijn pas te lopen op de dag dat het slachtoffer 18 jaar wordt.

Minderjarigheid van het slachtoffer is een belangrijke verzwarende omstandigheid. Bovendien kan elke persoon die een genitale verminking op een minderjarige uitvoert, vergemakkelijkt of bevordert - ook wanneer de verminking buiten de landsgrenzen uitgevoerd werd - vervolgd worden wanneer hij/zij zich op het Belgisch grondgebied bevindt (extraterritorialiteitsbeginsel, zie art. 10 ter en 12ter van het Wetboek van Strafvordering). Andere verzwarende omstandigheden zijn: de ernst van de gevolgen, winstoogmerk en, in het algemeen, afhankelijkheid en kwetsbaarheid van het slachtoffer (wanneer de uitvoerder/-ster macht heeft over het slachtoffer, bijvoorbeeld: een ouder, een arts, ...)

Sinds het bestaan van deze wetgeving werden slechts 19 klachten ingediend en werd geen enkele veroordeling uitgesproken. Hierover bestaat dus nog geen jurisprudentie (Alié, 2014).

Het College van Procureurs-generaal heeft in 2016 een omzendbrief op omtrent eerge relateerd geweld, gedwongen huwelijk en vrouwelijke genitale verminking

3. Het bevolkingsregister beschikt enkel over cijfers omtrent de nationaliteit, en niet over cijfers omtrent het land van herkomst.

02

Wettelijk kader

ontwikkeld. Het doel van de omzendbrief is om een coherente en specifieke aanpak te formuleren voor politie en parket rond deze problematieken.

/ KINDERBESCHERMING

VGV is een vorm van mishandeling en wordt dan ook benaderd vanuit het wettelijk kader rond kindermishandeling. Afhankelijk van de relevante gemeenschapswetgeving, is het meestal de eerste stap dat eerstelijns hulpverleners/-sters (gezondheidswerkers, schoolpersoneel, gezinsplannings- of jeugdbewegingspersoneel) verantwoordelijk zijn voor het opzetten van een strategie ter ondersteuning van de familie om een mishandelingssituatie te stoppen of te voorkomen⁴.

Indien het risico na het opzetten van de preventie in een familie blijft bestaan, kunnen de eerstelijnsdiensten een beroep doen op gespecialiseerde jeugddiensten (SOS Enfants, Vertrouwenscentrum Kindermishandeling (VK)/Ondersteuningscentrum Jeugdzorg (OCJ), Aide à la Jeunesse (SAJ)). Deze laatste kunnen de jeugd afdeling van het Parket op de hoogte brengen wanneer beschermende maatregelen getroffen moeten worden. Het Parket kan preventief overgaan tot de signalering van het kind (nationaal of binnen de Schengenzone), om ervoor te zorgen dat het kind het grondgebied niet kan verlaten. Indien het risico reëel blijkt en aanhoudt, kan het Parket de jeugdrechtbank inlichten. De jeugdrechtbank kan verschillende beschermende maatregelen nemen: opvoedingsondersteuning, medische opvolging, of andere. In noodgevallen kan ook beslist worden om het kind voor een bepaalde periode uit huis te plaatsen en/of om het de ouders te verbieden om het grondgebied met te verlaten met hun kinderen.

/ ASIEL

De Belgische asielinstanties erkennen VGV als een vorm van gendergerelateerde vervolging, op basis waarvan het vluchtelingstatuut kan worden toegekend (Richtlijn 2011/95/EU van het Europees Parlement en de Europese Raad, 13 december 2011, artikel 9 §2 f)⁵. De rechtspraak is echter niet eenduidig wat betreft de criteria die gehanteerd worden voor personen die VGV hebben ondergaan of personen wiens kinderen een risico lopen. Volgens Europese richtlijnen moet er, in het kader van het onderzoek rond een asielaanvraag, meer aandacht geschonken worden aan

4. In de Franse Gemeenschap zijn het decreet van 1991 inzake jeugdbescherming (M.B. 12 juni 1991) en het decreet van 2004 inzake steun aan slachtoffers van kindermishandeling (M.B. 12 juni 1991) van toepassing. In Brussel wordt vrijwillige hulpverlening gereguleerd aan de hand van decreten van de Vlaamse en Franse gemeenschap, terwijl gedwongen hulpverlening gereguleerd wordt aan de hand van de ordonnantie van 2014 van de Franse gemeenschapscommissie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (M.B. 1 juni 2004). In de Vlaamse Gemeenschap is het decreet van 2008 inzake bijzondere jeugdbijstand (M.B. 1 juni 2004) en het decreet van 2013 inzake integrale jeugdhulp (M.B. 13 september 2013) van toepassing, in de Duitstalige gemeenschap is het decreet van 2009 inzake jeugdzorg en kinderbescherming (M.B. 22 oktober 2009) van toepassing.

5. Meer informatie hieromtrent vindt u op deze link: <http://www.intact-association.org/images/stories/documents/professionel/11aanbevelingen.pdf>

het identificeren van kwetsbare groepen en meer rekening gehouden worden met gendergebonden geweld. Deze richtlijnen werden echter nog niet omgezet in de Belgische opvang- en asielprocedure.

/ BEROEPSGEHEIM

Wanneer een professional vaststelt dat een meisje of vrouw genitaal verminkt werd, mag de professional volgens het strafrecht zijn/haar beroepsgeheim opheffen (Artikel 458bis SWB). Hij/zij is hier echter niet toe verplicht.

Bij een risico op genitale verminking, geldt een ander principe. Iedereen die geconfronteerd wordt met een geval van risico op VGV, heeft een verplichting hulp te verlenen (artikel 422 SWB). Wanneer men deze plicht niet nakomt, kan men gestraft worden met een gevangenisstraf van 8 dagen tot 1 jaar en een geldboete. Indien het slachtoffer minderjarig is, of indien het om een kwetsbaar persoon gaat, kan de straf verzwwaard worden. De noodtoestand zorgt voor een opheffing van het beroepsgeheim.

POLITIEK KADER

/ NATIONALE ACTIEPLANNEN EN PARLEMENTAIRE RESOLUTIES

Het Belgisch beleid ter bestrijding van gendergerelateerd geweld werd voor het eerst geformuleerd in het Nationaal Actieplan (NAP).

België integreerde het onderwerp VGV voor het eerst in het NAP in 2010-14. Naast VGV werden gedwongen huwelijk en zogenaamd eegerelateerd geweld opgenomen in Het nationaal actieplan ter bestrijding van partnergeweld en andere vormen van familiaal geweld 2010-2014 (23 november 2010). Ook het laatste actieplan neemt VGV op. Het nationaal actieplan ter bestrijding van alle vormen van gendergerelateerd geweld 2015-2019 sluit aan bij het Verdrag van Istanbul, die de nadruk legt op volgende vormen van geweld: partnergeweld, VGV, gedwongen huwelijk, gendergerelateerd geweld en seksueel geweld. De Nationale Actieplannen worden ontwikkeld, gecoördineerd en geëvalueerd door het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen (IGVM), met de steun van externe experts en een interdepartementale groep met vertegenwoordigers van de overheden op federaal, regionaal en gemeenschapsniveau.

Bovendien integreerden de drie Franstalige regeringen VGV in hun intra-Franstalig plan in de strijd tegen seksistisch en intrafamiliaal geweld 2015-2019.

Ten slotte werden ook verschillende parlementaire resoluties gestemd: de resolutie van de Federatie Wallonië-Brussel van 21 oktober 2015 en de resolutie van het Vlaams Parlement van 25 oktober 2013. Deze resoluties onderlijnen het belang van de preventie via de vorming van professionals en het werk van gespecialiseerde organisaties binnen de gemeenschappen (Vlaams Parlement, 2013 & Federatie Wallonië-Brussel, 2015).

/ MULTIDISCIPLINAIRE HANDLEIDINGEN EN PROTOCOLLEN

Momenteel wordt het onderwerp VGV niet besproken binnen het curriculum van medische opleidingen. De FOD Volksgezondheid publiceerde in 2001 wel een nationale handleiding voor de betrokken beroepssectoren. Deze handleiding is beschikbaar in het Nederlands en het Frans en werd sinds 2011 verdeeld in alle ziekenhuizen van het land (afdelingen materniteit en pediatrie) (Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Milieu). Daarnaast ontwierp de FOD Volksgezondheid ook een geplastificeerde fiche waarop de verschillende types genitale verminking en de techniek voor desinfibulatie worden geschetst. De inhoud van deze fiche werd goedgekeurd door de nationale beroepsverenigingen van gynaecologen. Het doel is om vroedvrouwen en gynaecologen te ondersteunen tijdens de consultaties

In de jeugdzorg bestaan verschillende protocollen inzake kindermishandeling die toepasbaar zijn in een situatie van VGV, hoewel ze niet specifiek naar deze problematiek verwijzen.

De gespecialiseerde organisaties ontwikkelden een reeks tools die de professional moeten ondersteunen in de preventie binnen families of om een risicosituatie op te sporen (zie hoofdstuk 5). Gezien VGV nog niet opgenomen is in de basiscurricula van gezondheidsdeskundigen, is bijkomende vorming onmisbaar. In samenwerking met verschillende actoren in de jeugdzorg werd een risicoladder opgesteld. Deze onderscheidt 5 risiconiveaus en beschrijft de te ondernemen stappen in functie van het risiconiveau en de specifieke context waarin het kind zich bevindt. Er bestaat een papieren versie en een elektronische versie, en dit zowel in het Nederlands als in het Frans. Het Vlaams Forum Kindermishandeling (VFK)⁶ vertaalde de inhoud van dit instrument naar de Vlaamse context. De risicoladder werd al breed verspreid tijdens vormingen voor professionals.

/ WERKGROEPEN, INTERMINISTERIËLE COMITÉS, NETWERKEN

Verschiedende organisaties van het maatschappelijk middenveld worden financieel ondersteund door de verschillende overheden om preventie, sensibilisering en vormingen te organiseren binnen de betrokken gemeenschappen in België. Zo werd in de Federatie Wallonië-Brussel een collectief en participatief netwerk opgezet die de verschillende acties samenbrengt: de Gezamenlijke Strategie voor de strijd tegen Vrouwelijke Genitale Verminking, gefinancierd door de Waalse Gemeenschap en de COCOF.

Ook het Vlaams Forum Kindermishandeling richtte een werkgroep rond vrouwelijke genitale verminking op.

De actoren op het terrein worden regelmatig uitgenodigd voor werkgroepen rond de inwerkingtreding of de evaluatie van het NAP Geweld op federaal - of Franstalig niveau.

6. Het VFK is een raadgevende structuur dat politieke actoren omtrent justuzue en welzijn samenbrengt. Het maakt deel uit van het Vlaamse Protocol Kindermishandeling (2010), ondertekend door toenmalig minister Stefaan De Clerck en huidig minister van Welzijn Jo Vandeurzen. In 2014 werd het protocol opnieuw ondertekend door door dezelfde ministers en door de minister van Binnenlandse Zaken. Binnen het VFK werd ook een subgroep, gespecialiseerd in VGV, opgezet.

BELANGRIJKE STAPPEN / VEELBELOVENDE PRAKTIJKEN

1996. GAMS België vzw (Groep voor de Afschaffing van Vrouwelijke Genitale Verminking) wordt opgericht door Khadiyatou Diallo, een activiste van Senegalese afkomst. Ze wilde ondersteuning bieden aan de Somalische asielzoeksters die in België aankwamen.

1997. Met de steun van het Daphne-programma van de Europese Unie, lanceert het International Center for Reproductive Health (Health) Gent het eerste Europese project rond VGV: "Towards a consensus on FGM in the European Union » (Ref 97/2/096).

1998. In samenwerking met GAMS België organiseert ICRH in Gent het eerste Europese seminarie waarop een groep gezondheidsexperten/-s, onderzoekers/-sters en vertegenwoordigers van verenigingen uit Europa, de Verenigde Staten en Afrika, samenkomen. Dankzij deze eerste bijeenkomst van nationale experts en de aanbevelingen uit de medische, sociale en juridische sector, werd VGV op de Europese agenda geplaatst. In de volgende jaren werkt het ICRH, onder impuls van onderzoekster Els Leye en senatrice en gynaecologe Marleen Temmerman, mee aan heel wat onderzoeken en publicaties omtrent VGV, zowel op nationaal als op Europees niveau.

Eind jaren '90 speelden GAMS België en het ICRH een belangrijke rol in de bewustwording van politici en professionals omtrent de problematiek VGV.

2000. Goedkeuring van de specifieke wet die VGV strafbaar stelt (art.409 Strafwetboek). Deze wet treedt trad in werking op 1 april 2001. Amnesty International en GAMS België oefenden een belangrijke invloed uit tijdens de parlementaire debatten omtrent dit wetsontwerp.

2008. Op 18 juni 2008 lanceert GAMS België, in samenwerking met 21 partners, de eerste nationale campagne "Geen besnijdenis voor mijn zus". Het doel is om families en professionals te sensibiliseren omtrent het risico op genitale verminking tijdens een reis naar het land van herkomst. Tijdens de persconferentie maakt mevrouw Onkelinx, toenmalig federaal minister van Volksgezondheid, de vier thema's bekend die de strijd tegen VGV in België zouden kenmerken: (1) een prevalentiestudie uitvoeren om de omvang van de problematiek te evalueren, (2) een handleiding voor professionals ontwikkelen, (3) de handleiding in alle ziekenhuizen verspreiden en vormingen bieden aan professionals, (4) het belang onderzoeken van het terugbetalen van een clitorisreconstructie bij VGV. Deze maatregelen waren toonaangevend voor de strijd tegen VGV in België.

In hetzelfde jaar wordt de Gezamenlijke Strategie voor de Strijd tegen Vrouwelijke Genitale Verminking opgericht met de technische steun van het Observatoire du sida et des sexualités. Er worden verschillende workshops georganiseerd, waar een

Belangrijke stappen
/ veelbelovende
praktijken

04

veertigtal partners aan deelnemen. Tijdens deze workshops wordt een duidelijke situatieanalyse gemaakt en wordt een kader geschetst voor de te ondernemen acties in de Franse Gemeenschap. Dit document is de aanzet tot de uitbreiding van het NAP ter bestrijding van partnergeweld en andere vormen van familiaal geweld.

2009. Oprichting van de vzw INTACT op initiatief van Céline Verbrouck, een advocate die zich inzet voor de rechten van vluchtelingen. Bedoeling is een antwoord te bieden op de nood van slachtoffers aan bescherming op nationaal, internationaal en strafrechtelijk niveau. INTACT is een gespecialiseerd juridisch referentiecentrum en ondersteunt particulieren en professionals bij het nemen van juridische stappen (vorming, klachten). De vereniging voert een aanvullend werk uit, naar de initiatieven ondernomen door de andere actoren.

2010. VGV, gedwongen huwelijk en eengerelateerd geweld wordt voor het eerst opgenomen in het NAP (2010-2014).

2012. Oprichting van de werkgroep VGV binnen het VFK in samenwerking met GAMS, INTACT en het ICRH. Enkele verwezenlijkingen: binnen Kind en Gezin wordt nu in de leermodules specifieke aandacht gegeven aan het fenomeen van VGV; er werden specifieke stappenplannen voor de CLB's uitgewerkt; de beslissingsboom werd vertaald naar de Vlaamse context van de jeugdbescherming.

2014. Opening van de eerste twee multidisciplinaire centra erkend door het RIZIV/INAMI. Vrouwen die een genitale verminking ondergingen kunnen hier terecht voor een multidisciplinaire begeleiding en, eventueel, een clitorisreconstructie. De centra zijn gelegen in het UMC Sint Pieter en in het UZ Gent.

2015. In samenwerking met het BZgA (het Duits federaal centrum voor gezondheidseducatie), publiceert Sensoa (Vlaams expertisecentrum voor seksuele gezondheid) een informatieve website in verschillende talen. Het onderwerp VGV wordt opgenomen: <http://www.zanzu.be/nl/vrouwelijke-genitale-verminking-0>

Publicatie van het laatste NAP (2014-2019), waar VGV als prioriteit wordt opgenomen.

2016. Lancering van de sensibiliseringscampagne Men Speak Out (www.mso.eu) gecoördineerd door GAMS België. Het doel van de campagne is mannen te betrekken in de strijd tegen VGV. Met de steun van het Daphne-programma en het IGVM werden sensibiliseringsposters en – video's ontwikkeld.

ADVIES EN ONDERSTEUNING

/ GESPECIALISEERDE ORGANISATIES

 GAMS België vzw (Groep voor de afschaffing van vrouwelijke genitale verminking) heeft als doel meisjes te beschermen tegen VGV en vrouwen die de praktijk ondergingen, te begeleiden. GAMS vzw organiseert praatgroepen, workshops lichaamsexpressie, workshops zwangerschaps-begeleiding, workshops voor jongeren en psychosociale begeleiding voor kinderen en volwassenen (zowel individueel als in groep). Daarnaast biedt GAMS vzw, in samenwerking met INTACT vzw, ook vormingen aan professionals. GAMS vzw heeft verschillende helpdesks en is actief in heel België.

Brussel: Gabrielle Petitstraat 6, 1080 Molenbeek / 02 219 43 40

Namen: Rue de la Tour 7, 5000 Namen / 0493 49 29 50

+ maandelijkse permanentie in Bergen

Luik: Rue Agimont 17, 4000 Luik / 0479 586 946

Antwerpen: Van Maerlantstraat 56, 2060 Antwerpen / 0495 93 93 18

info@gams.be, www.gams.be

 INTACT vzw is een organisatie bestaande uit juristes, gespecialiseerd in het onderwerp vrouwelijke genitale verminking. INTACT geeft juridische raad aan advocaten/s en families in het kader van asielaanvragen, met als doel een meisje of vrouw te beschermen tegen VGV. Wanneer een kind het risico loopt besneden te worden, ondersteunt de vzw professionals bij het nemen van de gepaste beschermingsmaatregelen. In samenwerking met GAMS België biedt INTACT ook vormingen aan professionals.

Brussel: Vooruitgangsstraat 333, 1030 Schaerbeek, 02 539 02 04

info@intact-organisation.org, www.intact-association.org

/ MEDISCHE CENTRA ERKEND VOOR DE BEGELEIDING VAN VROUWEN DIE GENITALE VERMINKING ONDERGINGEN

De medische centra erkend voor de begeleiding van vrouwen die genitale verminking ondergingen bieden multidisciplinaire begeleiding op individueel vlak. Het kan gaan om een psychologische of seksuologische begeleiding (desinfibulatie, verwijderen van een cyste, ...) en/of om een clitorisreconstructie. De begeleiding wordt volledig gedekt door het RIZIV/INAMI.

 CeMAViE (Centre Médical d'Aide aux Victimes de l'Excision), UMC Sint Pieter, Brussel

Cellebroersstraat 11-13, 1000 Brussel (consultatie op dinsdagnamiddag) / 02 506 70 91, <http://www.stpierre-bru.be/fr/service/gyneco/cemavie.html>

 Multidisciplinair Centrum Genitale Mutilatie, Vrouwenkliniek UZ Gent

C. Heymanslaan B, 9000 Vrouwenkliniek Polikliniek P3-P4 (consultatie op woensdagochtend), 09 332 37 82 of 09 332 37 85, <http://www.uzgent.be/nl/home/Lists/PDFs%20patienteninformatiefolders/MCGM-pati%C3%ABnten.pdf>

05

Advies en
ondersteuning

Verschillende andere organisaties (waaronder de centra voor gezinsplanning) beschikken over diensten en teams die gevormd werden rond het thema VGV. U kunt de lijst hiervan opvragen bij GAMS België vzw.

 Het centrum voor familieplanning FPS Luik zette een project op rond de begeleiding en preventie omtrent de problematiek vrouwelijke genitale verminking en beschikt over een pluridisciplinair team (medisch, sociaal, psychologisch, juridisch). Het CPF-FPS organiseert wekelijks een permanentie in de materniteit van het UMC La Citadelle. Er wordt gewerkt rond preventie en men organiseert workshops zwangerschapsbegeleiding.
Rue des carmes 17, 4000 Luik, 0473/62 64 55 of 04/223 13 73,
cpf.liege@solidaris.be

/ TELEFONISCHE HULPLIJNEN

 In Vlaanderen bestaat de Hulplijn 1712. Iedereen kan op dit nummer terecht met vragen rond of om te spreken over situaties van geweld (mishandeling, intrafamiliaal geweld, ...). Ook VGV is een vorm van geweld die hier besproken kan worden.
<https://1712.be>

 In de Federatie Wallonië-Brussel kunnen jongeren in een probleemsituatie en hun ouders contact opnemen met de hulplijn Ecoute Enfants 103. De teams van deze dienst volgden een vorming rond VGV.
<http://www.103ecoute.be>

/ ONDERZOEKSINSTELLINGEN

 Het International Centre for Reproductive Health te Gent leverde belangrijke bijdragen aan heel wat onderzoeken en studies omtrent VGV, zowel op nationaal als op Europees niveau. Het centrum werkt ook mee aan de vorming van professionals in België.
icrh@ugent.be, <http://icrhb.org>

 Het Instituut voor Tropische Geneeskunde Antwerpen coördineerde de twee laatste prevalentiestudies in België, in opdracht van de FOD Volksgezondheid.
frichard@itg.be, www.itg.be

 Observatoire du sida et des sexualités van de Saint Louis universiteit te Brussel voerde verschillende kwalitatieve onderzoeken uit in samenwerking met GAMS België vzw.
myriam.dieleman@usaintlouis.be, <http://observatoire-sidasexualites.be/>

/ BIJKOMENDE BRONNEN

Tools

Handleiding. VGV: good practices (2015). Deze handleiding biedt een overzicht van algemene aanbevelingen en specifieke aanbevelingen per sector (gezondheidszorg, asiel, jeugd, politie en justitie). De handleiding is beschikbaar via: <http://www.strategiesconcertees-mgf.be/nl/tool/handleiding-vgv-good-practices/>

De Preventiekit VGV (2013, geactualiseerd in 2015) verzamelt alle documenten die nuttig kunnen zijn bij de begeleiding van families en in de preventie van VGV in het kader van een reis naar het land van herkomst. De kit bevat de volgende documenten:

- > Wereldkaart met prevalentiecijfers omtrent VGV
- > 'Paspoort Stop VGV', waarin de wet omtrent VGV beschreven wordt
- > Flyer 'Geen besnijdenis voor mijn dochter'
- > Triptiek met de criteria voor het evalueren van een risico, de risicoladder en de beslissingsboom
- > Gesprekshandleiding om vrouwelijke genitale verminking te bespreken met meisjes en/of hun familie
- > Een voorbeeld van een medisch certificaat van integriteit van de vrouwelijke geslachtsorganen
- > Een voorbeeld van een verklaring op eer, waarin men verklaart zijn/haar dochter niet te zullen besnijden
- > Brochure 'Het beroepsgeheim en de vrouwelijke genitale verminkingen'
- > Handleiding voor de betrokken beroepssectoren
- > Studie over de prevalentie van en het risico op vrouwelijke genitale verminking in België (geactualiseerd op 31 december 2012)

Alle tools zijn elektronisch beschikbaar op volgende link: <http://www.strategiesconcertees-mgf.be/nl/tool/voorstelling-toolkit>

Vrouwen, besneden en op de vlucht. Ideeën voor een therapeutische begeleiding (2014) is de recentste publicatie van GAMS België vzw. De handleiding is het resultaat van een samenwerking tussen verschillende professionals en bespreekt verschillende therapeutische methodieken die momenteel in België toegepast worden bij de begeleiding van vrouwen die geconfronteerd werden met genitale verminking of een gedwongen huwelijk (beschikbaar in Nederlands en Frans).

<http://www.strategiesconcertees-mgf.be/nl/vrouwen-besneden-en-op-de-vlucht-2>

Handleiding. Vrouwelijke genitale verminking in het kader van de asielaanvraag (2012, geactualiseerd in 2014) geschreven door de vzw INTACT voor advocaten.

<http://www.strategiesconcertees-mgf.be/nl/tool/handboek-voor-advocaten>

/ VORMINGEN

De gespecialiseerde organisaties bieden vormingen aan voor alle professionals die werken met personen die betrokken zijn tot de praktijk VGV. Deze vormingen kunnen doorgaan bij gespecialiseerde organisaties of bij de organisatie die de vorming aanvraagt.

Om een vorming aan te vragen, kunt u rechtstreek contact opnemen met GAMS vzw, INTACT vzw of het ICRH.

REFERENTIES

Houding en kennis van professionals:

Cappon S, L'Ecluse C, Clays E, Tency I, Leye E.(2015). Female genital mutilation: knowledge, attitude and practices of Flemish midwives. *Midwifery*, 31(3) 29-35.

Leye E, Ysebaert I, Deblonde J, Claeys P, Vermeulen G, Jacquemyn Y & Temmerman M. (2008). Female genital mutilation: Knowledge, attitudes and practices of Flemish gynaecologists. *The European Journal of Contracept Reproductive Health Care*, 13, 182-90

Actieonderzoek rond signaleringen van vrouwelijke genitale verminking

De Brouwere M, Dieleman M, Richard F. (2015). Étude des signalements de mutilations génitales féminines en Belgique : les défis opérationnels d'une recherche sensible. *Spécificités 2* (8), p. 88-94.

De Brouwere M, Richard F, Dieleman M. (2013). Recherche-action sur les signalements de mutilations génitales féminines: Enquête menée au sein du réseau des Stratégies Concertées de lutte contre les MGF,GAMS België, Brussel.

Impact of migration on FGM

Dieleman M. (2010). *Excision et migration en Belgique francophone : Rapport de recherche de l'Observatoire du sida et des sexualités le GAMS Belgique*. Brussel, GAMS België.

Prevalentiestudies

Dubourg D & Richard F. (2014). Studie over de prevalentie van en het risico op vrouwelijke genitale verminking in België. Brussel: FOD Volksgezondheid, , Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu,.

Dubourg D, Richard F, Leye E, Ndam S, Rommens T, Maes S. (2011). Estimating the number of women with female genital mutilation in Belgium. *The European Journal of Contraception and Reproductive Health Care*, 16 (4), 248-257.

Andere

Alié, M. (2014). Article 409 of the Belgian Penal Code: from crime to prosecution – Belgian state of affairs. Brussels: INTACT asbl. Geraadpleegd via http://www.intact-association.org/images/analyses/Etude%20penale%20INTACT_finale.pdf

Belgian National Registry, Chiffres de la Population par province et par commune (1 januari 2016). Geraadpleegd via http://www.ibz.rn.fgov.be/fileadmin/user_upload/fr/pop/statistiques/population-bevolking-20160101.pdf

Richtlijn 2011/95/EU van het Europees Parlement en de Europese Raad, 13 december 2011.

Eurostat. European Statistics. Geraadpleegd via <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

06
Referenties

Federatie Wallonië-Brussel. (2015). Proposition de résolution visant à lutter contre les mutilations génitales féminines, 137 (2014-2015) (1). Geraadpleegd via <https://www.pfwb.be/le-travail-du-parlement/doc-et-pub/documents-parlementaires-et-decrets/documents/001471006>

Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Milie. Geraadpleegd via <http://www.health.belgium.be/eportal/Myhealth/OtherTopics/excision/index.htm>

Plan d'action national de lutte contre la violence entre partenaires (PAN). (2011). Geraadpleegd via http://www.violenceentrepartenaires.be/fr/informations_generales/politique/plan_action_national

Vlaams Parlement. (2013). Resolutie betreffende de verspreiding en bestrijding van het fenomeen van vrouwelijke genitale verminking, 2149 (2012-2013) (1). Geraadpleegd via <http://docs.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2012-2013/g2149-1.pdf>

/ ACRONIEMEN

AMO	Action en milieu ouverte
CAW	Centra Algemeen Welzijnswerk
CeMAViE	Centre Médical d'Aide aux Victimes de l'Excision
CGVS	Commissariaat Generaal voor Vluchtelingen en Staatslozen
CLB	Centrum voor Leerlingenbegeleiding
GAMS	Groep voor de afschaffing van vrouwelijke genitale verminking
GS-VGV	Gezamenlijke strategie voor de strijd tegen vrouwelijke genitale verminking
ICRH	International Center for Reproductive Health (Gent)
IGVM	Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen
ITG	Instituut voor Tropische Geneeskunde (Antwerpen)
K&G	Kind en Gezin
NAP	Nationaal Actieplan
OCJ	Ondersteuningscentrum Jeugdzorg
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
PMS	Psycho-medisch-sociaal centrum
PSE	Promotion de la Santé à l'École
SAJ	Service d'aide à la jeunesse
SWB	Strafwetboek
VFK	Vlaams Forum Kindermishandeling
VGv	Vrouwelijke genitale verminking
VK	Vertrouwenscentrum Kindermishandeling

Laatste update Maj 2017

